

רציונל היחידה

■ ראש השנה, יום הכיפורים והימים שביניהם, הם תקופה מיוחדת בלוח השנה העברי. תקופה זו מכונה "הימים הנוראים", ובה נדרש כל יהודי לבחון את מעשיו ולתקנם. בתקופה זו שוררת אווירה כללית של "חשבון נפש". רבים עוסקים בחשבון נפש ויודעים שגם אחרים עושים זאת. אנחנו משתדלים להשתנות, ויודעים שגם אחרים מתמודדים עם הקושי לעשות זאת. אווירה כללית זו עשויה לעורר בנו מודעות לכך שכפי שאנו מצפים מאחרים שלא יקשו עלינו במאמצינו להשתנות, גם אנחנו נדרשים שלא לחבל במאמצי האחרים, ואולי אף לעזור להם.

■ ביחידה שעסקה בראש השנה התמקדנו בתהליך שעובר אדם המנסה להשתנות לטובה, והתחלנו לעסוק בדרכים להתגבר על הקושי להפסיק לעשות מעשה לא רצוי למרות הדחף הפנימי המסית אותנו לחזור ולעשותו. **ביחידה זו**, היחידה המוקדשת ליום הכיפורים, נדון בפן אחר של הניסיון להשתנות – בתגובתה של הסביבה לניסיונות חבריה להשתנות. נבדוק כיצד הסובבים אותנו עשויים לעזור לנו במאמץ לשינוי, וגם כיצד הם יכולים להקשות עלינו במאמצים אלו.

ואם הזמן קצר...

ואם הזמן קצר, ולא תוכלו ללמד את כל היחידה, אנו ממליצים ללמד קודם כול את המדורים האלה:

1. הקומיקס (נחזור לקומיקס גם כמה פעמים במהלך הלימוד של המקורות היהודיים במדור "פותחים ספר")
2. פותחים ספר (רצוי להתמקד בעיקר בשאלות 3, 6, 7 ו-8)
3. בסימן קריאה (הרפתקאותיו של פינקיו)
4. צוהר לעולם (על תוויות ו"סטיגמות" – בעיקר העמודה ימנית)

מבנה היחידה

ולפני עור לא אתן מכש'ל		
המדור	הנושא	פעילות מיוחדת
"תעודת זהות"	חזרה על מושגי יסוד הקשורים בחג	- מדרש תמונה - מקרה מן החיים - ציור
"מה על הפרק?" והקומיקס	הקושי להשתנות והדרכים להצליח בכך	
"פותחים ספר"	לימוד מקורות על הדרישה שלא להקשות על אדם המבקש להשתנות והצורך לתמוך בו, ועל החשיבות להודות ולהתוודות במילים	דף עבודה
"בסימן קריאה"	הסיפור "הרפתקאותיו של פינוקיו"	מתן ביטוי גרפי למתרחש בסיפור
"צוהר לעולם"	תוויות ו"סטיגמות"	
"על קצה הלשון"	המילה "חטא" ומילים הנגזרות מהשורש ח-ט-א	
"שעשועון חג"	תפזרת של מושגי יסוד הקשורים ליום הכיפורים	

תעודת זהות: (חזרה על מושגי יסוד

■ חג מן התורה

■ יום הכיפורים הוא חג מהתורה.

■ בזמן שבית המקדש היה קיים, היה הכוהן הגדול לובש ביום הכיפורים בגדים לבנים מיוחדים (שלבש רק ביום הזה), נכנס לקודש הקודשים (מקום שרק הוא היה נכנס אליו, ורק ביום הזה), נושא תפילות מיוחדות ומקריב קורבנות מיוחדים.

■ מכאן אפשר להגיע למהות היום ולשאלו: מה המשותף לעבודת יום הכיפורים בזמן שבית המקדש היה קיים ולתפילות יום הכיפורים שלנו? מה מבדיל ביניהן?
בעבר ביקשו האנשים מהאל למחול להם על עוונותיהם באמצעות הקרבת קורבנות, היום אנו עושים זאת באמצעות תפילה. כך או כך, עיקר היום הוא בקשת מחילה על חטאי השנה שעברה והשאיפה להתחיל דף חדש בשנה החדשה.

■ מהותו של יום הכיפורים – יום הדין ובכל זאת יום חג

■ על פי המסורת היהודית, יום הכיפורים הוא יום הדין, ובו נקבע סופית גורלנו לשנה הבאה. בכיתה רצוי לקרוא את הדימוי הציורי המתאר את האל היושב, כביכול, על כיסאו במרום כרועה ה"מעביר צאנו תחת שִבטו" ובודק כל אחד מהכבשים בעדר. לאחר הבהרת הדימוי חשוב להדגיש שאף על פי שיום הכיפורים הוא יום דין, בכל זאת הוא נחשב "חג" – אמנם חג בעל אופי "רציני" אך בכל זאת חג. יום הכיפורים נחשב לחג בעיקר מכיוון שניתנת לנו האפשרות לכפר על המעשים הלא טובים שעשינו. פעמים רבות חוזרת התפילה ביום הכיפורים על הרעיון ש –

"ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה".

בקשת סליחה מהאנשים שפגענו בהם היא חלק מן התשובה. מובן שאפשר לבקש סליחה ולעשות תשובה תמיד, אך יום הכיפורים הוא הזדמנות מיוחדת לעשות זאת.

■ כדי שהתלמידים יבינו מדוע הסליחה מעניקה ליום הכיפורים ממד של חג, אפשר לבקש מהם להביא דוגמאות למקרים שבהם הם פגעו באדם אחר, והדבר הציק להם עד שהאדם שפגעו בו הסכים לסלוח להם.

אם התלמידים מהססים להיחשף ולהציג מקרים אמתיים אישיים, אפשר לדון אתם במקרה שתואר בסיפור מתוך הספר "הדגול" מאת הסופר חיים פוטוק (הסיפור הובא בתכנית "מעגל החגים שלי" לכיתה ג):

במשחק בייסבול (כדור בסיס) חבט דני כדור לעבר פניו של ראובן, שחקן מהקבוצה היריבה. ראובן נפצע קשה בעינו ואושפז בבית החולים. דני בא לבקר את ראובן בבית החולים, אך ראובן, שעינו כאבה ושלא ידע אם הרופאים יצליחו להצילה, לא היה מוכן לדבר אֶתו ואמר לו "ללכת לעזאזל". למרות זאת חזר דני לבקר את ראובן פעם אחר פעם וניסה לשכנע אותו לשוחח אֶתו ולקבל את סליחתו. לאחר כמה ביקורים הסכים ראובן לדבר עם דני.

בכיתה אפשר לשאול:

- כיצד לדעתכם הרגיש דני לאחר שראובן הסכים סוף־סוף לשוחח אֶתו? (הוא קיווה שראובן יסלח לו)
- מדוע היה חשוב כל־כך לדני שראובן יסלח לו?
- לפניכם כמה שמות תואר. אילו מהם מתארים לדעתכם את מצב רוחו של דני לפני שראובן סלח לו, ואילו את מצב רוחו אחרי שראובן סלח לו? טוב/רע, שמח/מוטרד

■ כוחו של יום הכיפורים

רצוי להזכיר לתלמידים את ההבדל בין –

- **מצוות** (ועברות) **שבין אדם למקום** (כלומר האל) – מצוות (ועברות) בתחום הריטואלי. למשל להתפלל, להדליק נרות חנוכה ולאכול מצה בליל הסדר, לבין –

■ **מצוות** (ועברות) **שבין אדם לחברו** – מצוות הקשורות ליחסים בין בני האדם, למשל לא לגנוב, לא לשקר.

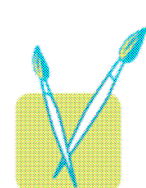
רצוי להזכיר לתלמידים גם את המשנה שלמדו בתכנית "מעגל החגים שלי" (לכיתה ג):

עֲבֹרֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְמָקוֹם – יוֹם הַכַּפּוּרִים מְכַפֵּר.
עֲבֹרֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ – אֵין יוֹם הַכַּפּוּרִים מְכַפֵּר עַד שְׂיִרְצֶה אֶת חֵבְרוֹ.
(משנה, מסכת יומא, פרק ח' משנה ט')

חשוב להבהיר את לשון המשנה ולהדגיש שיום הכיפור מכפר על עברות שבין אדם לחברו רק בתנאי ש"החוטא" ביקש סליחה ממי שפגע בו וניסה ככל האפשר לתקן את העוול.

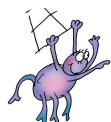
■ מצוות יום הכיפורים ומנהגיו

לאחר שנזכר מה עושים ומה לא עושים ביום הכיפורים, אפשר לבקש מהתלמידים לצייר מראָה של רחוב ביישוב יהודי בארץ ישראל ביום הכיפורים, ציור שיכלול כמה שיותר פרטים שיאפשרו לצופה לנחש שהציור מתאר רחוב ביום הכיפורים דווקא. למשל הולכי רגל לבושים לבן ונועלים נעלי בד, הולכי רגל עטופים בטליתות, מכוניות חונות ולא נוסעות, חנויות סגורות, בית כנסת פתוח וממנו בוקעים קולות התפילה. יש להניח שהתלמידים יציירו גם ילדים הרוכבים על אופניים באמצע הרחוב. כמובן, נוהג זה אינו קשור למהות היום, והוא התקבל רק משום שאכן ברוב היישובים היהודיים הכבישים ריקים מרכב. חשוב שהילדים יכללו בציוריהם גם פרטים המתארים את אפיוניו המסורתיים של יום הכיפורים.

מה על פרק? והקומיקס

■ שני המדורים האלה מציגים את הסוגייה שנעסוק בה ביחידה זו: כיצד עשויות תגובות הסובבים להשפיע על האדם המנסה להשתנות לטובה?
לא כדאי לדלג על קריאת הקומיקס בכיתה מכיוון שהשאלות העקריות על המקורות שבמדור "פותחים ספר" מתייחסות אליו.

■ תגובות הילדים רותי ודני (המוצגות בקומיקס) מייצגות מכשולים העומדים לפני אדם המנסה לשנות את דרכיו. לעומתן, תגובותיה של קורית העכבישה מדגימות דרכים לתמוך בו. בכיתה רצוי לנתח כיצד התגובות השונות משפיעות על שוקו.

נתמקד בכך בהמשך (במדור "פותחים ספר" כאשר נעסוק בשאלות 3, 6, 7, ו-8).

הערה דידיקטית

אפשר לעסוק בשאלות האלה כבר עכשיו, בעת הדיון בקומיקס. אם אכן אתם בוחרים לעשות כך, רצוי שבזמן הוראת המקורות היהודים (במדור "פותחים ספר") תחזירו את התלמידים אל הקומיקס ותשאלו אותם איפה בקומיקס נאמרים דברים המדגימים את מה שנאמר במקורות.

■ ■ מקורות א': לפחות לא להקשות ■ ■

■ על המקור:

אם הִיה בְּעַל תְּשׁוּבָה אֵל י' אִמַר לוֹ: זְכוֹר מַעֲשֶׂיךָ הָרָשׁוֹנִים.
(תלמוד בבלי, מסכת בבא מציעא, דף נ"ח ע"ב)

■ **שאלה 1** – היא שאלת הבנה ויישום.

- דוגמאות שהתלמידים יכולים להביא לדברים שאסור לומר למי שהשתנה לטובה:
- לאח צעיר – שכבר כמה ימים הוא מעצבן פחות.
 - לחברה – לא להזכיר שבשנה שעברה הפריעה הרבה בכיתה, או שהעירה בצורה לא נעימה, ובגלל זה לא היה/הייתה "מקובלת".

■ **שאלה 2** – לפניכם תשובות אפשריות לשאלה: מדוע עלול מישהו לומר "זכור מעשיך הראשונים" למי ששינה את דרכו?

- מתוך כוונה טובה: כדי להזהיר אותו שהוא עלול לעמוד שוב בנסיבות שהביאו אותו לעשות את המעשה הרע (אף שהוא לא ביקש עצה)
- בתמימות ("אתה תמיד עושה את זה, לכן לא חשבתי שאתה מתבייש בזה")

בשני המקרים האחרונים האלה אין הדובר מתכוון לפגוע באדם המנסה להשתנות, ולמרות זאת דבריו עלולים להקשות עליו לעשות זאת.

- כדי להביע שאינו מאמין שהוא השתנה באמת (לעניין זה נחזור כאשר נעסוק בשאלת המחשבה המופיעה בבועה הכחולה לאחר המקור)
- כדי להשפיל אותו (סתם, או למשל כדי להשיג עליונות עליו בזמן סכסוך)

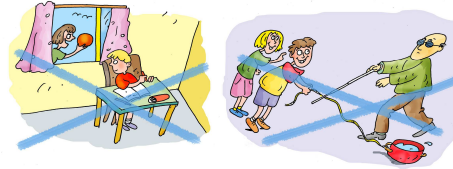
■ **שאלה 3** – הזכרת המעשים הלא טובים עלולה להקשות על אדם המשתנה:

- היא עלולה לגרום לו להרגיש שמאמציו להשתנות היו לשווא (גם אם הוא משוכנע שמעשיו היו לא טובים באמת. ראו בקומיקס: שוקו מתוסכל מפני שאף על פי שהוא מתאפק ואינו אוכל נעלים, בני המשפחה אינם מכירים בשינוי).
- היא עלולה לגרום לו לחשוב שהדרך היחידה להשתנות היא להתחבר לאנשים שאינם מכירים את עברו, ולכן להרחיק אותו מחבריו הקודמים.
- היא עלולה לבייש אותו.
- היא עלולה לגרום לו לרצות לחזור על המעשים הלא ראויים.

■ **שאלת המחשבה** – נחזור לקומיקס שבתחילת היחידה. רותי אינה מאמינה ששוקו השתנה (היא בכלל לא שמה לב שהוא מנסה להשתנות וחושבת שהכול מקרי), ודני אינו מעריך שביכולתו להשתנות באמת. בשני במקרים התגובות עלולות לייאש את שוקו. לעומת זאת, קורית העכבישה תומכת בו. מילותיה "אני מאמינה בך, שוקו" מביעות שהיא מבינה ששוקו מתמודד עם בעיה לא קלה וגם מעודדות אותו להמשיך.

■ על המקור:

וְלִפְנֵי עוֹר ל' א תִּתֵּן מִכֶּשֶׁל.
(ויקרא, פרק י"ט פסוק י"ד)

שיחה על האיורים שמתחת למקור עשויה לסייע לתלמידים להבין הן את פשט הפסוק והן את המשמעות המושאלת שלו – אל תנצל את חולשתו של הזולת לרעתו. באיור הראשון מנצלים הילדים את עיוורונו של האדם ומנסים להכשילו באמצעות החבל. באיור השני הילד מנסה להכין את שיעורי הבית שלו, וילד אחר קורא לו לשחק עוד לפני שסיים.

רצוי לבקש מהתלמידים להביא גם דוגמאות משלהם: למשל, למי שמנסה לרזות – אין להציע ממתקים או מזון טעים ומשמין אחר; לתלמיד שאתם יודעים שמחכים לו בבית, או שצריך לחזור בהסעה – אין להציע להישאר בחצר בית הספר כדי לשחק עוד קצת; לילד שרק למד לרכוב על אופניים – אין להציע לרכוב בדרך תלולה דווקא.

■ לכיתות מתקדמות בלבד

על המקור:

רבי נתן אומר: מנין של א יושיט אדם כוס יין לנזיר [...]?
תלמוד לומר: "וְלִפְנֵי עוֹר ל' א תִּתֵּן מִכֶּשֶׁל" (ויקרא, פרק י"ט פסוק י"ד).
(תלמוד בבלי, מסכת פסחים, דף כ"ב ע"ב)

במקור זה מביא רבי נתן דוגמה ליישום האיסור "וְלִפְנֵי עוֹר ל' א תִּתֵּן מִכֶּשֶׁל" – אסור להציע יין לנזיר, למי שקיבל על עצמו שלא לשתות יין. אמנם אין פסול בשתיית יין (במידה), אך יש פסול באי קיום הבטחה (כאן מדובר בנדר, כלומר בהתחייבות מול האל). הדוגמה של רבי נתן אינה דוגמה להזכרת "המעשים הראשונים" (כלומר המעשים הרעים שעשה בעבר) אלא לאיסור להכשיל אדם המתאמץ להשיג מטרה ששם לעצמו (כאן לקיים את נדרו). **שאלה 4:** כדי לעזור לתלמידים לחשוב על סיבות היכולות להביא אדם להציע יין לנזיר, אפשר להקדים שאלה נוספת: מה יכול אדם לומר לנזיר כדי לשכנע אותו להפר את נדרו ולשתות יין? ואז לנתח את תשובותיהם. למשל – אמירה כמו "מה איכפת לאל אם אתה שותה יין או לא? זה לא חטא גדול לשתות יין!" משקפת חוסר ההבנה של המצב שהנזיר נתון בו; אמירה כמו "תפסיק עם הנדרים שלך, רוצים לשתות לחיים!" משקפת זלזול בהתחייבותו של הנזיר; אמירה כמו "אז מה אם נדרת נדר?" משקפת זלזול ברצון של הנזיר לעמוד בהתחייבותו. **שאלה 5:** האיסור להציע יין לנזיר הוא יישום של הפסוק "וְלִפְנֵי עוֹר ל' א תִּתֵּן מִכֶּשֶׁל". רבי נתן פירש את המצווה פירוש כללי – אין להכשיל בכוונה תחילה אדם המנסה לעמוד בהתחייבות שקיבל על עצמו.

■ ■ מקור ב': לתמוך ■ ■

שאלה 6: תחילה ננתח את דבריה של קורית העכבישה בקומיקס (ריבוע 4). קורית מביעה אמונה ששוקו מסוגל להשתנות ושהמטרה שקבע לעצמו אינה בלתי ניתנת להשגה. היא גם מציעה לו דרכים להתמודד עם הפיתוי לחזור על המעשה הרע (להתרחק ממנו).

בעקבות שאלה 6 חשוב לבקש מהתלמידים לחזור על הדוגמאות שכבר הביאו לאנשים המנסים להשתנות, ולהציע הצעות מפורטות ומדויקות כיצד לעודד אותם וכיצד לעזור להם. רצוי גם לבקש מהתלמידים להיזכר במקרים שבהם אדם אחר (הורה, חבר/ה, מורה, מדריך/כה) עודד אותם כשהתמודדו עם קושי – מה אמר? מה עשה? האם השפיע הסיוע הזה על היחסים ביניהם לבין האדם שעזר להם?

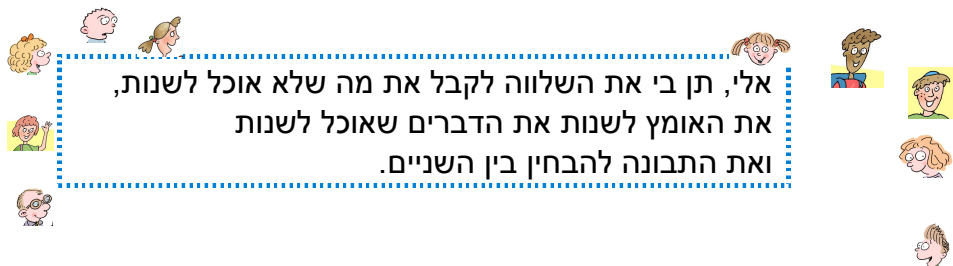
■ ■ סיכום ביניים: לפחות לא להקשות וגם לתמוך ■ ■

חשוב לסכם: רוב האנשים המנסים להשתנות אינם אדישים לתגובות הסובבים אותם – ככוחם של הסובבים להשפיע עליהם, להקשות עליהם או לתמוך בהם.

■ ■ דף עבודה ■ ■

■ בסוף היחידה תמצאו דפי עבודה שתוכלו לצלם ולחלק לתלמידים.

■ **בעקבות השאלה הראשונה** שבדף העבודה אפשר לצטט את האמרה של התאולוג האמריקני הפרוטסטנטי ריינהולד ניבור (Reinhold Niebuhr):

■ **שאלה 5:** כדי לשמור על פרטיותם של הילדים, רצוי שהם יעניקו "שם קוד" לשינוי שהם רוצים לחולל בעצמם. כך תשמר פרטיותם, אבל כשיחזרו לבדוק מה כתבו, יזכרו לאיזה שינוי התכוונו. "שם הקוד" צריך להיות ברור להם וסתום לאחרים, למשל, ילד שרוצה לאכול פחות יוכל לכנות את השינוי בשם הקוד "כפית".

■ בכיתה רצוי לשוחח עם התלמידים על שלכל אחד אישיות אחרת ונטיות שונות. שינוי מסוים יכול לדרוש מאמצים מעטים מאדם אחד ומאמצים רבים מאוד מאדם אחר, לכן אין להגיד לאדם המתקשה להשתנות שהדבר שהוא מנסה לשנות קל מאוד לשינוי.

■ ■ מקור ג': להודות ולהתוודות – זה עוזר ■ ■

עתה נעסוק בשאלה ההפוכה: כיצד אדם המנסה להשתנות יכול להשפיע על תגובת הסביבה כלפיו? כיצד הוא יכול לגרום לאנשים שמסביבו לעזור לו, או לפחות לא להקשות עליו?

שאלה 7: שאלה זו מתייחסת לכוחו של הדיבור. אילו היה שוקו הכלב יכול לדבר בשפת בני האדם, אולי היה יכול לגרום לרותי להבין שהוא מנסה לשנות את דרכו.

לעומת זאת, יכול להיות שגם אם שוקו היה מדבר, הוא לא היה מצליח לשכנע את דני שהוא מעוניין להפסיק לגמרי את הרגלו המגונה (אפשר לצפות שדני היה חושב שהצהרותיו של שוקו הן "רק דיבורים").

שאלה 8: כאמור, לדיבורים ולהצהרות יש כוח, אך המבחן האמיתי הוא בשינוי ההתנהגות לאורך זמן. אם יצליח שוקו להתמיד ויפסיק לגמרי ללעוס נעליים גם רותי וגם דני יבינו לבטח שהוא אכן השתנה.

בסימן קריאה

■ הרפתקאותיו של פינוקיו ■

■ קריאת דברי המבוא בכיתה

בחרנו להביא קטע מסיפורו של פינוקיו העוסק בפירוט במאמציו של פינוקיו לדבוק ברצונו להפוך לילד טוב ובכישלונו לעשות כן בסופו של דבר. קטע זה לקוח מהגרסה המקורית והמלאה של הסיפור, גרסה שהיא מורכבת הרבה יותר מהגרסאות המקוצרות שהתלמידים קרוב לוודאי מכירים.

■ הוראת הסיפור

לטקסט המקורי הוספנו דברי הסבר שיעזרו לקוראים להבין את התהליך העובר על פינוקיו, תהליך של "עליות וירידות", וכן המציגים מה לדעתנו רצוי להדגיש בסיפור.

הצעה לפעילות: לאחר שהתלמידים יקראו את הסיפור פעם אחת, יש לחזור על הקריאה יחד ולסמן על הלוח סימן V כאשר נקראים משפטים המשקפים את דבקותו של פינוקיו בהחלטתו שלא ללכת בעקבות לוצ'יניולו, וסימן X כאשר נקראים משפטים המעידים שרצונו בכך נחלש. כך יינתן ביטוי גרפי להתלבטויות של פינוקיו ולתהליך שעבר. אם תסמנו את המשפטים כפי שאנו עשינו (ראו למטה) תירשם על הלוח סדרת הסימנים הזאת:

XX X VXXXV XXX XV XVV VX V

(באותיות עבות וכחולות: המשפטים של פינקו, באותיות שחורות דקות: המשפטים של לוצ'יניולו)

"למה לא תבוא גם אתה?"
✓ "אני? לא. אני לא יכול!"

[לאחר שלוצ'יניולו תיאר את הארץ הטובה, אומר פינקו]

✗ "אהמממ..." נהם פינקו והניע קלות את ראשו כאילו רצה לומר, "גם אני הייתי שמח לחיות חיים כאלה!"
"אז אתה רוצה לבוא איתי? כן או לא? תחליט כבר!"
✓ "לא, לא, לא, ועוד פעם לא. הבטחתי לפיה הטובה שלי להפוך לילד טוב [...] להתראות ודרך צלחה."

"לאן אתה ממחר כל-כך?"
✓ "הביתה. הפיה הטובה שלי רוצה שאחזור לפני שיהיה ערב."
"חכה עוד שתי דקות."
✓ "אני מאחר."
"רק שתי דקות."
✗ "ומה אם הפיה תצעק עלי אחר-כך?"

[פינקו רצה מאוד לראות את העגלה שתבוא להסיע את הילדים לארץ השעשועים]

"תישאר כאן עוד קצת ותראה אותנו."
✓ "לא, לא, אני רוצה לחזור הביתה."
"חכה עוד שתי דקות."
✗ "כבר התעכבתי יותר מדי. הפיה תדאג לי."

✗ "אז מה", אמר פינקו, "אתה באמת בטוח שבארץ הצעצועים אין בכלל בתי-ספר?"
[...]
✗ "וגם אין מורים?"
[...]
✗ "ואף פעם לא חייבים ללמוד שם?"

✓ "אין טעם לנסות לפתות אותי לבוא! כבר הבטחתי לפיה הטובה שלי להפוך לילד נבון, ואני רוצה לקיים את ההבטחה."
[...]
✗ "אתה בטוח שבארץ הצעצועים יש בכל שבוע שישה ימי חמישי ויום מנוחה אחד?"
[...]
✗ "ואתה בטוח שהחופשות מתחילות באחד בינואר ומסתיימות ביום האחרון בדצמבר?"
[...]
✗ "איזה מקום נפלא!" [..]
[...]
✓ "טוב, אז להתראות באמת, ודרך צלחה."

"להתראות."
✗ "ומתי תצאו לדרך?"

"ומה עם הפיה?"
✗ "בכל מקרה אני מאחר!"

[...]

"ומה אם הפיה תצעק עליך?"

X "לא נורא! שתצעק. אחרי שתצעק ותצרח היא תירגע."

[הזמן עבר. פינקיו לא הלך לדרכו. העגלה הגיעה]

"אתה רוצה לבוא – כן או לא?"

X "אז זה באמת נכון, "שאל פינקיו, "בארץ הזאת הילדים לא חייבים בכלל ללמוד?"

צוהר לעולם

■ **בעמודה השמאלית** מוסבר מקורה של המילה סטיגמה. בסוף הקטע מודגשים שוב עניינים שכבר עסקנו בהם, הקושי של האדם המנסה להשתנות לטובה, להתנער מעברו (מ"מעשיו הראשונים"), ותפקידה המכריע של הסביבה בתהליך זה.

■ **בעמודה הימנית** מוסבר הרעיון המרכזי, והוא שהדבקת תוויות וסטיגמות על אנשים היא מעשה נפוץ אך בעייתי. התוויות והסטיגמות "מקפאות" את האדם – הן מניחות שתיאור שהתאים לאדם בעבר ממשיך להתאים לו – הנחה מוטעית, כמובן, מפני שהאדם עשוי להשתנות! גם אם תווית או סטיגמה הצביעו על מרכיב "אמתי" מסוים באישיותו של האדם, או על דפוס התנהגות שלו בזמן מסוים, רגע קט לאחר מכן תיאור זה עשוי להיות לא נכון.

על קצה הלשון

השיחה בין שי וגילי מביעה את התפיסה המסורתית שהחטא אינו אלא סטייה מהמטרה, מעין "פספוס" או החטאה.

שעשועון חג

נסיים את היחידה בתפזורת. והנה פתרונה:

נ	ע	י	ל	נ	ו	פ	י	ש
ח	ה	ל	י	ע	נ	כ	ו	י
ר	ר	צ	ו	ל	ר	פ	ש	פ
ח	פ	ט	ד	ה	ר	ר	ח	ו
ה	ר	י	ה	ב	ד	ו	ר	ר
י	ו	ד	י	ו	ו	ת	ט	ע
נ	צ	ו	פ	ש	י	נ	ו	י
ו	ו	ב	ש	ת	נ	ע	י	ל
י	ם	נ	ע	י	כ	ר	ט	ה

שופר – באלכסון
 נעילה – משמאל לימין
 וידוי – משמאל לימין
 צום – מלמעלה למטה
 חרטה – באלכסון
 שיפור – מלמעלה למטה
 כפרות – מלמעלה למטה
 תשובה – מלמעלה למטה
 שינוי – מימין לשמאל

דף עבודה: שינויים, שינויים – הכירו את הילדים

לפניכם כמה ילדים שעשו חשבון נפש.
כל אחד מהם החליט שהוא רוצה לשנות
משהו אחר...

אסף:

החבר'ה קוראים לי בכיין. למען האמת, זה נכון, אבל קשה לי... אני רוצה לשלוט יותר ברגשות שלי.

שיר:

בשנה שעברה לא הכנתי את שיעורי הבית הרבה פעמים. השנה אתמיד יותר בהכנת שיעורי הבית. וכצעד ראשון, אקפיד לרשום את שיעורי הבית ביומן כל יום.

אורי:

אני רוצה לשנות את המראה שלי, להסתפר. תספורת קצרה.

אלה:

כאשר אני מתרגזת על אחותי אני לפעמים שורטת אותה... אני יודעת שזה לא בסדר, ואני רוצה להפסיק להתנהג כך.

סיגל:

בעבר פגעת באחרים בדברים שאמרת. השנה אני מתכוונת לא לספר סודות בחברה, לא להעליב אחרים ולדבר יפה לכולם כל הזמן. אף מילה לא טובה לא תצא מפיי!

דורון:

אני בדרך כלל ביישן. אני לא מצביע בכיתה, ומתבייש לבקש עזרה כשאני צריך. אני רוצה להתבייש פחות.

יונית:

אני גבוהה מדי וקשה לי עם זה. אני רוצה להיות נמוכה יותר.

איתי:

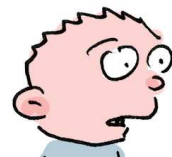
אבא אומר שכאשר אני כועס אני מתחצף. השנה, כאשר אכעס, קודם אספור עד עשר ורק אחר כך אדבר.

נירה:

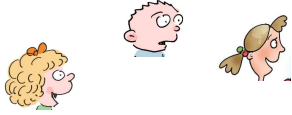
בשנה שעברה כמעט שלא עזרתי בבית. השנה אעזור יותר.

עידו:

אני לא כל-כך מקובל בכיתה. חושבים שאני אנוכי, שאני דואג רק לעצמי. אני רוצה שהשנה יהיו לי יותר חברים.

שינויים, שינויים – עזרו לילדים

1. קראו את דברי הדמויות:

סמנו ב **x** את הדברים שלדעתכם **אי אפשר לשנות**.

סמנו ב ***** את הדברים שלדעתכם **קל לשנות**.

סמנו ב ****** את הדברים שלדעתכם **קשה יחסית לשנות**.

סמנו ב ******* את הדברים שלדעתכם **קשה מאוד לשנות**.

2. בחרו באחת הדמויות הרוצה לשנות דבר שלדעתכם אי אפשר לשנותו.

א. מה שם הדמות?

ב. מה לדעתכם הביא את הילד או הילדה לרצות להשתנות במקרה הזה?

.....

ג. מה הייתם יכולים לעשות כדי לעזור לילד או לילדה להשלים עם הדבר שאי אפשר לשנותו?

.....

.....

3. בחרו באחת הדמויות הרוצה לשנות משהו שקשה או קשה מאוד לשנותו.

א. מהו שם הדמות?

ב. מה לדעתכם הביא את הילד או הילדה לרצות להשתנות במקרה הזה?

.....

ג. הציעו לילדה או לילד תכנית מעשית שתעזור לו או לה להצליח להשתנות. (הציעו לפחות שתי הצעות)

.....

.....

ד. תנו דוגמה לדבר שעדיף שלא לומר, או לא לעשות, כדי שלא להקשות על הילד או הילדה להשתנות.

.....

4. המסורת היהודית קוראת לנו לשפר את התנהגותנו. מאחורי הדף רשמו בטור אחד שמות

הדמויות הרוצות לשנות שינוי גופני ובטור השני שמות הדמויות הרוצות לשנות את

התנהגותן.

5. חשבו על דבר-מה שהייתם רוצים לשנות בעצמכם השנה ושאפשר לשנותו (תכונה, דפוס

התנהגות, הרגל). אל תכתבו מהו הדבר, אלא חשבו על "שם קוד" שיזכיר לכם מהו.

מאחורי הדף כתבו את **שם הקוד**,

אם לדעתכם הדבר שאתם רוצים לשנות **קל או קשה** לשינוי,

מה כדאי לעשות כדי להצליח בשינוי,

מי יכול לעזור לכם בשינוי **וכיצד**,

וגם מה שאתם מקווים **שלא יגידו** לכם או **שלא יעשו** כדי שהשינוי לא יהיה קשה עוד יותר!